

Krvavý súd francúzskeho plukovníka (1919)

Leto roku 1919 neprinieslo do našich krajín vytúžený pokoj. Na papieri síce vznikol nový štát, no jeho hranice ešte zďaleka neboli pevné. Rodili sa v nepokoji, v neistote a v ozvene výstrelov, ktoré neutíchli ani po novembrovom prímerí. Zatiaľ čo na Morave prebiehali boje o Tešínsko, slovenská časť republiky čelila tlaku maďarských vojsk. Po komunistickom prevrate vedenom Bélom Kunom a vzniku Maďarskej republiky rád sa napätie zmenilo na krvavý konflikt, ktorý dnes poznáme aj ako Boj o Slovensko. Južná hranica sa menila zo dňa na deň podľa toho, ako sa posúvali línie vojsk, a medzi tým všetkým stáli unavení vojaci, ktorí si len nedávno vydýchli po hrôzach svetovej vojny a teraz mali znovu bojovať.

V okolí Levíc, kde takisto prebiehali tuhé boje operovala 3. československá brigáda pod velením francúzskeho plukovníka Julesa Kieffera. Do funkcie bol menovaný len nedávno, no už od prvých dní bolo zrejmé, že ide o muža, ktorý sa spolieha viac na tvrdú ruku, ako na kompromisy. Major Augustín Malár – neskorší generál slovenskej armády - naňho o niekoľko rokov neskôr spomínal ako na tvrdého, neústupného veliteľa s oceľovým výrazom v tvári, ktorý takmer nespal, a predsa nikdy nepôsobil unavené. Práve táto jeho povaha, schopná udržať jednotku pohromade aj v chaose, sa však mala stať aj zdrojom tragédie.

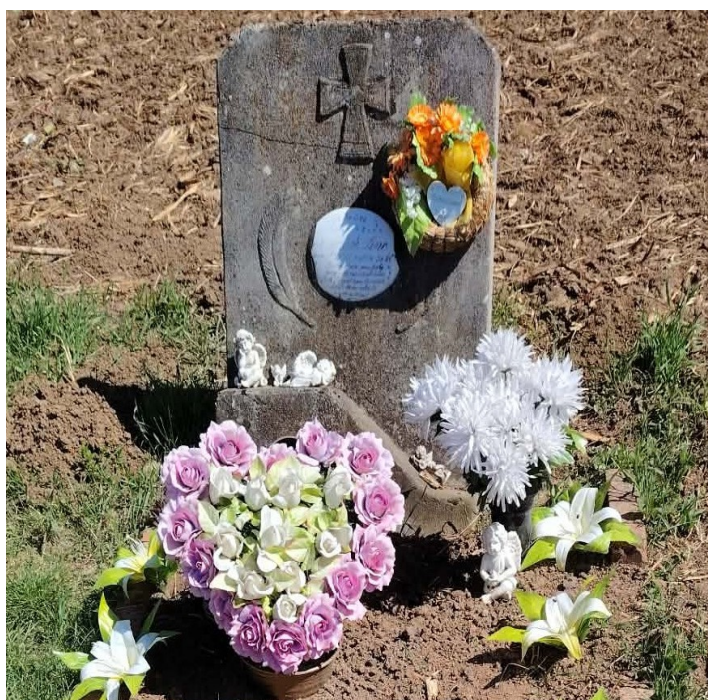
*Fotografia, zachytávajúca československých vojakov s dedinčanmi pri Vrábľoch
(neznámy autor, zdroj: www.bojoslovensko.sk)*

Disciplína v jednotke sa začala rozpadávať. Vojaci, mnohí z nich talianski legionári, strácali vieru, že tento konflikt má ešte zmysel. Objavovali sa prípady vyhýbania sa boju, sebapoškodzovania, ale aj rabovania. Kieffer vedel, že ak sa rozpadne disciplína, rozpadne sa aj celá jednotka. Rozhodol sa preto konať rýchlo a bez váhania. Nariadil vojenskému lekárovi preveriť všetky podozrivé zranenia, pri ktorých existovala možnosť, že si ich vojaci spôsobili sami. Kapitán doktor Lyčka po dôkladnom preskúmaní predložil tri mená, pri ktorých podozrenie vystriedala istota. To, čo nasledovalo, sa odohralo rýchlejšie, než by si situácia vyžadovala. Bol zvolaný náhly súd – inštitút, ktorý síce mal v armáde tradíciu, no v nových pomeroch už nemal mať miesto. Rozsudok padol bez dlhých úvah. Trest smrti zastrelením. Keď výstrely preťali ticho letného rána, neznamenali len koniec troch životov. Boli signálom pre ostatných – varovaním, že akékoľvek porušenie disciplíny nebude tolerované.

Alois Heis, Josef Foglatanc a Alois Hanzák sa tak stali prvými odsúdencami na smrť pod hlavičkou nového štátu. Upevniť disciplínu sa však nepodarilo. Len o niekoľko dní neskôr niekoľko vojakov vydrancovalo vínnu pivnicu v obci neďaleko Vrábel'. Na prvý pohľad banálny incident, ktorý by za iných okolností pravdepodobne skončil len disciplinárnym trestom. V atmosfére, ktorá panovala v jednotke, však tento čin zapadol do obrazu rozpadu poriadku. Kieffer už raz ukázal, akým spôsobom reaguje na podobné situácie – a tentoraz sa rozhodol rovnako. Zasadol ďalší náhly súd, tentoraz v zložení major Josef Matoušek, kapitán Karel Smetana a rotmajster Augustín Malár. Verdikt bol opäť rovnaký. Trest smrti.

Dňa 20. júna 1919 sa pri obci Veľký Lapáš odohrala poprava, ktorá sa do pamäti zapísala viac než samotné boje. Letné ráno, nastúpená popravčia čata poľného četníctva a šesť odsúdených mužov: František Bareš, Karel Dostál, Jaroslav Laštovka, František Linc, František Pilát a Antonín Smitek. Bez zbytočných slov, bez možnosti návratu. Výstrely ukončili ich životy rovnako nekompromisne, ako predtým v prípade prvých troch.

Telá popravených boli uložené do spoločného hrobu. Dnes túto udalosť pripomína len nenápadný pomník Františka Linca na cintoríne vo Veľkom Lapáši. Tichý, ležiaci osamote na konci cintorína, s jednoduchým nápisom, ktorý skôr než o vine hovorí o strate.

Hrob Františka Linca na cintoríne vo Veľkom Lapáši.

Foto Rastislav Janerla

Týmto sa končí príbeh odsúdených vojakov, ale začína prípad ich veliteľa. Kieffer totiž svojím rozhodnutím prekročil právomoci. Podľa novely vojenského trestného poriadku z decembra 1918 už náhle súdy nemali byť používané a obvinení mali byť postavení pred riadny divízny súd v Bratislave. Či o tom francúzsky plukovník nevedel, alebo to vedome ignoroval, dnes nevieme. Jeho prípadom sa zaoberali najvyššie miesta. Lenže trest neprišiel, nakoľko do prípadu vstúpila politika a spojenecké zmluvy. Francúzska vojenská misia mala v tom čase rozhodujúci vplyv na chod československej armády a jej predstavitelia stáli za svojimi dôstojníkmi. Náčelník hlavného štábu, generál Maurice Pellé, sa Kieffera zastal. Keď sa prípad dostal na stôl prezidenta, už nešlo len o otázku viny a trestu, ale o diplomatické dôsledky. Prezident Tomáš Garrigue Masaryk napokon udelil plukovníkovi Kiefferovi a jeho podriadeným milosť.

Nařizují, aby v záležitosti majora Josefa Matouška, kapitána Karla Smetany a rotmistrů Augustýna Malára a Václava Kuneše, kteří v červnu t.r. za bojů na Slovensku jako členové soudu na rozkaz plukovníka, nyní generála Kieffera sestaveného vynesli rozsudky smrti, které byly vykonány, a tím si neprávem soudní pravomoc osvojili,

od trestního stíhání generála Kieffera bylo upuštěno a zahájené trestní řízení proti ostatním jmenovaným důstojníkům bylo zastaveno.

V PRAZE, dne 21. října 1919.

F. P. Masaryk

Nariadenie prezidenta Masaryka o zastavení trestného stíhania plukovníka Kieffera a jeho podriadených (Zdroj: VÚA-VHA, Vojenská kancelária prezidenta republiky, kartón 14, inv. č. 1622 - 1919-všeob)

Len niekoľko týždňov po udalostiach pri Veľkom Lapáši bol Jules Kieffer povýšený na generála československej armády. V nasledujúcich rokoch sa podieľal na budovaní Vojenskej akadémie v Hraniciach na Morave, kde sa stal jej prvým veliteľom. Krátka epizóda z leta 1919 jeho kariéru neohrozila – skôr naopak. Po návrate do Francúzska pokračoval vo vojenskej službe, bol povýšený a pôsobil aj v koloniálnych jednotkách v Afrike. Zomrel v roku 1950. Príbeh popravených vojakov však zostal. Nie ako vojenský úspech, ale ako pripomienka chvíle, keď sa hranica medzi disciplínou a krutosťou stratila v prachu letného rána.